

Vragen en Antwoorden over Veiligheid in Aanbesteding (ViA)

3 december 2019 | Versie 11

1. Wat is de aanleiding?

Ondanks veelomvattende stelsels van wet- en regelgeving, sectorafspraken en instrumenten om de veiligheid in de bouw te vergroten, vinden er in de sector nog te veel ongevallen plaats. Uit onderzoek van de Inspectie SZW blijkt dat een betere veiligheidscultuur uiteindelijk leidt tot minder ongevallen op de bouwplaats.

Ondertekenaars van de Governance Code Veiligheid in de Bouw ([GC-Veiligheid, 2018](#)) hebben de handen ineengeslagen om gezamenlijk het veiligheidsniveau in de sector verder te verhogen. Een van de initiatieven uit de GCVB is het ontwikkelen van een aanpak om veiligheidsgedrag als eis mee te laten wegen in aanbestedingen.

2. Wat gaat er veranderen?

De ondertekenaars van de Governance Code nemen vanaf 1 januari 2021 veiligheidsbewustzijn als verplichting op in aanbestedingen of contracten. In eerste instantie moeten opdrachtnemers aantonen dat zij minimaal trede 2 op de NEN Veiligheidsladder (Safety Culture Ladder) behaald hebben en dat zij aan alle contractuele veiligheidsvoorschriften voldoen.

3. Wat is de Veiligheidsladder (Safety Culture Ladder)?

De Veiligheidsladder (Safety Culture Ladder, [NEN, 2018](#)) is een schaal van vijf treden, waarmee veiligheidsbewustzijn van organisaties gecategoriseerd kan worden van trede 1 (apathisch) tot trede 5 (vooruitstrevend).

4. Waarom juist deze maatregel?

Met alleen regels en systemen komen we er niet. Het gaat om gedrag. "Zolang binnen de meeste bedrijven het credo 'we doen het veilig of we doen het niet' nog geen dagelijkse praktijk is, moet er meer worden ingezet op preventieve maatregelen, zoals het versterken van de veiligheidscultuur binnen bedrijven" ([SZW: 2017, p4](#)).

De veiligheidsladder (Safety Culture Ladder) is een reeds langer bestaande systematiek, die zich bewezen heeft in meerdere sectoren (bijv. petrochemie zoals Shell en ProRail: [Hearts&Minds, 2018](#)). Door veiligheid een vereiste te maken voor iedereen ontstaat een level playing field waarin een sterke veiligheidscultuur wordt beloond.

5. Is er in de sector voldoende draagvlak voor deze maatregel?

Deze maatregel is tot stand gekomen vanuit de Governance Code Veiligheid in de Bouw: een gezamenlijk initiatief van opdrachtgevers en opdrachtnemers in de bouwsector. Aanvullend zijn gesprekken gevoerd met tien brancheorganisaties en dertien –voornamelijk MKB- bedrijven. Daarmee heeft een dwarsdoorsnede van de sector inspraak gehad op deze maatregel. In zijn huidige vorm wordt deze maatregel dus breed gedragen.

6. Raakt certificering kleine bedrijven niet te zwaar?

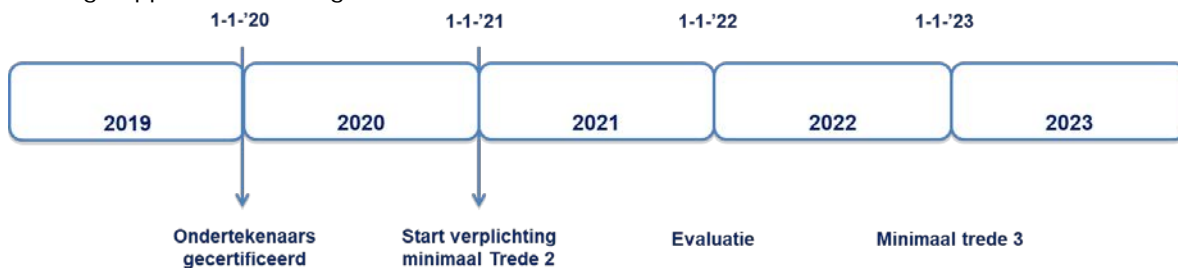
Er zijn drie risiconiveaus: laag, middel en hoog. Een bedrijf in het groenonderhoud zal laag scoren qua risicoprofiel. Houd je je bezig met utiliteit in laagbouw? Dan val je waarschijnlijk in het middensegment. En werk je veel op hoogte, dan heb je waarschijnlijk te maken met een hoog risicoprofiel. Op die manier hebben we alle soorten werkzaamheden ingedeeld op basis van hun specifieke risicoprofiel. Verder wordt er gekeken naar de contractomvang; bij contract van honderdduizend euro is er sprake van een ander risiconiveau dan bij een contract van 5 miljoen." Afhankelijk van het ontstane profiel kunnen bedrijven volstaan met een self-assessment, een ervaringscertificaat of een volledige audit. Zo doen we recht aan het reële risiconiveau binnen een organisatie en voorkomen we dat vooral kleinere partijen disproportioneel op kosten worden gejaagd.

7. Hoe ziet de planning van implementatie eruit?

De invoer zal in drie stappen plaatsvinden:

- Stap 1 – Het toepassen van de Veiligheidsladder (Safety Culture Ladder) door ondertekenaars van de Governance Code Veiligheid in de Bouw. Zij zullen zichzelf voor uiterlijk eind 2019 laten certificeren.
- Stap 2 – Vanaf 1 januari 2021 wordt de Veiligheidsladder toegepast in aanbestedingen of contractdocumenten. Vanaf dat moment neemt men Trede 2 als minimale verplichting op of neemt men contracteisen op die corresponderen met trede 2.
- Stap 3 – Op termijn (vooralsnog vanaf 1 januari 2023) wordt de eis verhoogd naar Trede 3.

In 2022 zal een evaluatie van de toepassing plaatsvinden. Afhankelijk van de resultaten worden de vervolgstappen nader vastgesteld.

8. Hoe bewijzen opdrachtnemers dat ze aan de gestelde eis (minimale trede) voldoen?

Afhankelijk van het risicoprofiel (zie risicomatrix in de factsheet ViA) kunnen bedrijven volstaan met een self-assessment, een ervaringscertificaat of een volledige audit.

Indien de vanuit ViA gestelde eis in de contractvoorwaarden is opgenomen, moet de opdrachtnemer binnen 3 maanden na de start van de uitvoering aantonen dat hij aan alle eisen voldoet (door het overleggen van bovenstaande bewijzen op organisatie- of op projectniveau).

9. Wat is het verschil tussen de verschillende bewijsvormen?

Er zijn drie soorten bewijsvormen, ieder is een jaar lang geldig:

- Certificaataudit – Een volledige audit die uitmondt in een *Veilig Bewust Certificaat*. Dit certificaat mag tweemaal een jaar verlengd worden met een ervaringsaudit.
- Ervaringsaudit – Een beperkte analyse, omvat 40% van een volledige audit bedrijfsbezoek, dat resulteert in een *Statement Ervaringsaudit*. Dit mag tweemaal een jaar verlengd worden met een check op het actieplan.
- Zelfassessment – Een eigen interne evaluatie aan de hand van een online Self Assessment Questionnaire en die wordt geverifieerd door een certificerende instelling. Dit resulteert in een *Statement SAQ*. Dit mag tweemaal een jaar verlengd worden met een check op het actieplan.

10. Hoe bewijst een consortium zich met de Veiligheidsladder (Safety Culture Ladder)?

Als een opdracht wordt ingeschreven/uitgevoerd door een combinatie van partijen, een consortium, dan is de trede van alle partners relevant. De trede van de consortiumspartner van het laagste niveau geldt voor het consortium als geheel.

11. Wanneer in het proces van aanbesteding vindt de controle plaats?

De Veiligheidsladder (Safety Culture Ladder) wordt vooralsnog alleen toegepast voor geschiktheid of de mate van geschiktheid (selectie). Daarnaast kunnen de veiligheidseisen worden opgenomen in de contracteisen, waarbij controle plaatsvindt tijdens de uitvoering.

12. Moeten ZZZP-ers zich bewijzen?

Aan ZZZP-ers en organisaties tot 5 medewerkers wordt geen certificatie, ervaringsaudit of self-assessment gevraagd. Dit neemt niet weg dat zij wel geacht worden bewust met verbetering van hun veiligheidscultuur bezig te zijn, maar daar wordt geen bewijs van gevraagd. De organisatie die deze ZZZP-ers en bedrijfjes inschakelt, wordt geacht toe te zien op veilig gedrag van deze partijen.

13. Mijn bedrijf is al VCA-gecertificeerd, waarom moet ik dan ook nog aan extra eisen voldoen?

De Veiligheidsladder (Safety Culture Ladder) is geen vervanger voor VCA. In een VCA-audit is weliswaar veiligheidsbewustzijn een onderdeel, maar dit is slechts globaal en leidt niet tot een score op de Veiligheidsladder. VCA is verder vooral een systeem- en kennisaudit, terwijl een gedragsaudit op de Veiligheidsladder van totaal andere aard is. VCA en ViA zijn dus complementair.

14. Mijn bedrijf levert alleen materialen. Moet ik mij ook laten kwalificeren?

Een leverancier die alleen materialen bij de poort aflevert en die ook geen opdracht heeft om meer dan dat te doen, hoeft geen bewijs te overleggen.

Een leverancier die naast de levering van materialen ook substantieel werkzaamheden op de bouwplaats verricht, moet dat wel. Of de werkzaamheden "substantieel" zijn, wordt mede bepaald door de aard en omvang van deze werkzaamheden en welke risico's met deze werkzaamheden naar het oordeel van de opdrachtgever zijn gemoeid. De volgende voorbeelden geven daartoe een indicatie:

- Komt een leverancier alleen op de bouwplaats voor de inbedrijfstelling dan is kwalificering niet nodig, verzorgt hij echter ook montagewerk dan moet dat wel.
- Doet men leveringen op de bouwplaats onder begeleiding van de hoofdaannemer, zoals veelal geldt voor bijvoorbeeld sanitair of straatstenen waarbij het transport doorgaans is uitbesteed aan een transportbedrijf, dan hoeft men zich niet te kwalificeren.
- Een leverancier die bijvoorbeeld in het werk beton stort, asfalt brengt of zand ophaalt, moet dat wel als deze zonder begeleiding van de hoofdaannemer over de bouwplaats rijdt.
- Een leverancier van bijvoorbeeld binnenwanden of systeemplafonds die deze in het werk monteert (of in zijn opdracht door derden laat monteren) moet zich wel laten kwalificeren.
- Een leverancier van kozijnen en deuren die deze niet zelf aanbrengt (en ook niet in zijn opdracht laat aanbrengen) is vrijgesteld.

15. Moeten aanbieders van personele capaciteit aan extra eisen voldoen?

Aanbieders van personele capaciteit (detachering, inhuur van medewerkers, uitzendbureaus) zijn vrijgesteld. Uitgangspunt is dat deze medewerkers worden meegenomen in de audit van het bedrijf dat hen inhuurt. Deze aantallen worden dan ook meegenomen bij het bepalen van de duur van de audit. Hierbij wordt aangenomen dat de dagelijkse aansturing van deze mensen (ook op veiligheid) de verantwoordelijkheid is van het bedrijf dat hen inhuurt.

16. Waar vind ik een overzicht van gekwalificeerde bedrijven?

Een actuele lijst is te vinden op www.safetycultureladder.com/certificaathouders/ (certificering) en op www.veiligheidsladder.org/nl/voor-wie/tennet-pilot/saq-statements-ervaringsaudits/ (ervaringsaudit dan wel een getoetst self-assessment).

17. Welke opdrachtgevers hanteren ViA per 1 januari 2021?

De ondertekenaars van de Governance Code hanteren ViA vanaf 1 januari 2021 bij aanbestedingen, inkoop en (onder)aanneming. Partijen die de Governance Code niet hebben ondertekend zijn vrij om ook ViA toe te passen. Medeondertekenaar ProRail hanteert de Veiligheidsladder al langer, doch op een andere manier dan binnen ViA. ProRail faseert de oude werkwijze geleidelijk uit en schakelt stapsgewijs over naar ViA.

Zie ook:

- **GC-Veiligheid (2018)** <https://gc-veiligheid.nl/veiligheid-in-aanbesteding-via>
- **NEN (2018)** *De Veiligheidsladder (Safety Culture Ladder)*, www.safetycultureladder.com, voor informatie over de toepassing in het kader van ViA: www.safetycultureladder.com/veiligheid-in-aanbestedingen-bouw/
- **SZW (2014)** Arbeidsongevallen 2013, www.inspectieszw.nl/publicaties/rapporten/2014/06/15/arbeidsongevallen-2013
- **SZW (2017)** *Staat van ernstige arbeidsongevallen: weer veilig thuis uit je werk*, www.inspectieszw.nl/publicaties/rapporten/2017/06/20/staat-van-ernstige-arbeidsongevallen
- **SZW (2017-B)** *Infographic: weer veilig thuis uit je werk*, www.inspectieszw.nl/publicaties/publicaties/2017/06/20/staat-van-ernstige-arbeidsongevallen
- **SZW (2018)** *Monitor arbeidsongevallen en klachten arbeidsomstandigheden 2013 – 2017*, www.inspectieszw.nl/publicaties/rapporten/2018/11/15/monitor-ongevallen-en-klachten
- **Hearts & Minds (2018)** *What is Safety Culture?*, <https://publishing.energyinst.org/heartsandminds/culture>